

Behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit onder de Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming

Het doel van de Wnb, namelijk behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit, gaat verder dan de strikte bescherming van natuur.

De praktijk van natuurbescherming zoals deze onder de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 in gang is gezet, is vaak gericht op behoud van natuurwaarden binnen strakke projectkaders. Dit biedt echter geen garantie op behoud en duurzaam gebruik van beschermde natuurwaarden op lange termijn.

Is strikte bescherming afdoende?

Bij ruimtelijke ontwikkeling zal de leefomgeving van soorten veelal veranderen. Binnen de juridische kaders zullen alleen maatregelen nodig zijn voor beschermde soorten die op de projectlocatie voorkomen.

Hierdoor kunnen kansen die de toekomstige situatie voor natuur kan bieden worden gemist.

Beschermingsmaatregelen bieden nooit een 100 % kans op succes, ook niet bij 'overcompensatie' van maatregelen. Als gevolg hiervan geeft een aanpak die alleen gericht is op een strikte bescherming geen garantie voor de instandhouding van soorten, wat er toe kan leiden dat op termijn een steeds striktere bescherming en handhaving nodig is.

Opschalen van projectlocatie naar een gebiedsgerichte aanpak

Een gebiedsgerichte aanpak biedt mogelijkheden op kansen in te spelen waar deze zich voordoen.

Zo heeft Haven Amsterdam in 2007 de procedure voor ontheffingen ten aanzien van rugstreeppad en orchideeën opgeschaald van afzonderlijke RO-projecten naar haar hele beheersgebied (ca. 30 km²). Dit biedt de Haven en initiatiefnemers meer flexibiliteit voor het nemen van maatregelen, meer zekerheid over procedures, waarbij de bescherming van soorten op gebiedsniveau gewaarborgd is.

Natuurvisies en omgevingsplan

De Wet natuurbescherming richt zich ook op een pro-actieve aanpak die invulling krijgt in de nationale natuurvisie en provinciale natuurvisies.

Gemeentes zullen onder de nieuwe Omgevingswet de regels ten aanzien van de functies natuur op locaties vast moeten leggen in een Omgevingsplan.

Instrumenten voor een pro-actieve aanpak

Een gebiedsgerichte aanpak/ontheffing natuur, een Soortenmanagementplan, Tijdelijke Natuur en de in dit kader toe te passen Ecologische werkprotocollen en te volgen gedragscodes kunnen zowel input als de onderbouwing leveren voor een Omgevingsplan. Zij kunnen initiatiefnemers duidelijkheid geven over de maatregelen waar ze rekening mee moeten houden en hun de nodige zekerheid geven over te volgen procedures.

Bureau Waardenburg kan gemeentes helpen bij het opstellen van deze instrumenten en het maken van keuzes voor een duurzaam behoud en versterken van biodiversiteit.

De **nationale natuurvisie** bevat de hoofdlijnen van het te voeren rijksbeleid gericht op het behoud en versterken van de biologische diversiteit en het duurzame gebruik daarvan. (Wnb Artikel 1.5)

De **provinciale natuurvisie** bevat de hoofdlijnen van het te voeren provinciale beleid gericht op het behoud en versterken van de biologische diversiteit en het duurzame gebruik daarvan, inclusief beleid dat de provincie in dat geval van belang acht. Een provinciale natuurvisie besteedt in het bijzonder aandacht aan de integratie van het natuurbeleid met het provinciale algemene economisch beleid, ruimtelijke beleid, milieubeleid, waterbeleid en cultuurbeleid, en aan de samenhang tussen het natuurbeleid en het beleid en de verantwoordelijkheden van andere overheden op dat terrein. (Wnb Artikel 1.7)

De gemeente stelt een **Omgevingsplan** op met regels voor de functies op locaties en gemeentelijke verordeningen. De regels voor natuur maken deel uit van het Omgevingsplan. (Omgevingswet)

'TIJDELIJKE NATUUR SCOORT'

Kansen voor natuur zonder toekomstige
bouwprojecten tegen te houden?
buwa.nl/regeling-tijdelijke-natuur.html

Bureau Waardenburg
Postbus 365
4100 AJ Culemborg
buwa.nl

+31 345 51 27 10
info@buwa.nl

Voor meer informatie:
Gerard Smit, g.f.j.smit@buwa.nl
Fleur van Vliet, f.van.vliet@buwa.nl

Tijdelijke natuur of gebiedsgerichte ontheffing bij gebiedsontwikkeling?

Rugstreeppadden kunnen profiteren van tijdelijk natuur bij bouwactiviteiten. Ze gebruiken onder andere tijdelijke plassen, gronddepots en nieuw gegraven wateren. Er kunnen maatregelen worden getroffen om rugstreeppadden in het gebied te behouden.

Tijdelijke Natuur

Terreinen die meerdere jaren achtereen braak liggen bieden kansen voor natuur. Een ontheffing Tijdelijke Natuur kan worden afgegeven voor beschermde soorten die nu nog niet aanwezig zijn. De ontheffing waarborgt dat het braakliggende terrein later kan worden ingericht zonder nieuwe procedures.

Wel geldt de zorgplicht, wat inhoudt dat onnodige schade aan beschermde planten en dieren die zich gevestigd hebben wordt voorkomen en individuen zo mogelijk worden verplaatst.

Casus – ontwikkeling woningbouw

Bij de aanleg van grootschalige bedrijventerreinen zoals de Boekelermeer in Alkmaar en Westpoort van Haven Amsterdam zijn maatregelen getroffen om rugstreeppadden duurzaam in het gebied te behouden. Voor beide gebieden is een ontheffing afgegeven, o.a. voor de rugstreeppad.

Haven Amsterdam heeft tevens een ontheffing Tijdelijke Natuur, voor soorten die zich in de toekomst op haar terreinen kunnen vestigen. In 2009 is in het kader van een pilot een ontheffing Tijdelijke Natuur afgegeven voor een terrein waar geen rugstreeppad voorkwam. Na het graven van een poel heeft zich hier een grote populatie rugstreeppadden ontwikkeld. De dieren zijn in verband met de ontwikkeling van het terrein in 2016 verplaatst naar een ander gebied.

Kansen bij gebiedsontwikkeling?

Ontwikkelingen zoals in Westpoort en Alkmaar laten zien dat er op bedrijventerreinen goede mogelijkheden zijn voor pioniersoorten. Als de terreinen worden ingericht dan verdwijnen de pionier situaties, kaal terrein wordt stedelijk groen, poelen en andere wateren krijgen een mooie oeverbegroeiing. De grootschalige dynamiek in het westelijk havengebied laat echter zien dat er steeds nieuwe kansen ontstaan waar de gebiedsbeheerder op in kan spelen. Met de gebiedsgerichte ontheffing is een flexibele aanpak voor soortbescherming mogelijk door kansen voor natuur te creëren daar waar mogelijkheden zich voordoen. Schade elders kan dan worden geaccepteerd.

De transformatie van open buitengebied naar stedelijk gebied zal vaak definitief zijn. Voor sommige soorten - bijvoorbeeld weidevogels - betekent dit definitief verlies van leefgebied. In nieuwe woonwijken lijken de mogelijkheden op lange termijn voor pioniersoorten beperkt. Voor typische stadsbewoners bieden nieuwe woonwijken weer mogelijkheden.

Wat zijn bij stedelijke ontwikkeling op lange termijn kansen voor beschermde soorten?

Denk hierbij bijvoorbeeld aan het ontwikkelen van agrarisch gebied tot nieuwe woonwijken.

1. Stel er wordt veenweidegebied ontwikkeld. Zie je reële mogelijkheden voor beschermde soorten van open graslanden die momenteel in het gebied voorkomen, zoals weidevogels en hazen?
2. Stel in het plangebied komen rugstreeppadden voor. Een koortje van 15 roepende rugstreeppadden kan op een kilometer afstand hoorbaar zijn. Is dit een verrijking voor een nieuwe woonwijk of een onwenselijke ontwikkeling?
3. Stel in het plangebied komen orchideeën voor. Zie je reële mogelijkheden voor het realiseren van groeiplaatsen voor orchideeën in de nieuwe stadswijk?

De nieuwe woonwijk is rijk aan wateren, sloten bevatten natuurvriendelijke oevers en een parkje wordt voorzien van een visvijver.

4. Wat betekent dit voor watervogels zoals bijvoorbeeld meerkooi en waterhoen?
5. Zijn hier mogelijkheden voor vissen, salamanders, padden en kikkers?
6. Heeft de nieuwe woonwijk een meerwaarde voor vleermuizen?
7. Welke andere stadsbewoners (planten en dieren) zou je in de nieuwe woonwijk kunnen verwachten?

Het ontwikkelen van de nieuwe woonwijk kan 10 jaar in beslag nemen.

8. Zie je mogelijkheden voor Tijdelijke Natuur en zo ja welke?
9. Zou Tijdelijke Natuur een bijdrage kunnen leveren aan de planten en dieren die zich duurzaam in de nieuwe woonwijk kunnen vestigen?
10. Zie je een meerwaarde voor een gebiedsgerichte ontheffing bij de ontwikkeling van de woonwijk?

Kansen voor natuur zonder toekomstige bouwprojecten tegen te houden?
buwa.nl/regeling-tijdelijke-natuur.html

Bureau Waardenburg
 Postbus 365 +31 345 51 27 10
 4100 AJ Culemborg info@buwa.nl
 buwa.nl

Voor meer informatie:
 Gerard Smit, g.f.j.smit@buwa.nl
 Fleur van Vliet, f.van.vliet@buwa.nl

Tijdelijke natuur of gebiedsgerichte onthefing bij gebiedsontwikkeling?

Het stedelijk gebied is continu aan verandering onderhevig. Renovaties, herontwikkeling, sloop en nieuwbouw, bij dit soort werkzaamheden moet rekening worden gehouden typische stadsbewoners zoals huismus, gierzwaluw en vleermuizen.

Casus – woongebieden met renovatie, herontwikkeling etc.

Als werkzaamheden risico's kunnen vormen voor verblijfplaatsen van deze stadsbewoners zal vaak nader onderzoek nodig zijn om vast te stellen of de soorten inderdaad voorkomen en welke maatregelen in dat geval nodig zijn om schade te voorkomen of te beperken. Voor initiatiefnemers kan dit tot vertraging van de uitvoering leiden en het geeft onzekerheid over maatregelen en een eventuele vervolgpcedure voor het aanvragen van een ontheffing.

De Gemeente Tilburg heeft een gebiedsgerichte ontheffing verkregen voor huismus, gierzwaluw en vleermuizen in de Oude Stad, de oude kern van het stedelijk gebied van Tilburg. Voor deze ontheffing heeft zij een gebiedsdekkende inventarisatie laten uitvoeren. Op basis van deze inventarisatie is een Soortenmanagementplan opgesteld, waarin is beschreven hoe bij onderhoud en ontwikkeling van de Oude Stad met beschermde soorten moet worden omgegaan.

Soortenmanagementplan

Het soortenmanagementplan vormt de basis voor een ontheffingsaanvraag. Het is vergelijkbaar met een mitigatie- en compensatieplan waarin concrete maatregelen zijn beschreven om schade aan beschermde soorten te beperken en te voorkomen.

Het soortenmanagementplan, zoals opgesteld voor Gemeente Tilburg, geeft tevens aan welke maatregelen nodig zijn om de duurzame instandhouding van soorten te waarborgen. Dit kan ook betekenen dat maatregelen nodig zijn om de huidige situatie te verbeteren. Voor de Oude Stad van Tilburg is dit op wijkniveau uitgewerkt voor huismus, gierzwaluw en vleermuizen van stedelijk gebied.

Kansen bij werk in het stedelijk gebied?

Het soortenmanagementplan van Tilburg beschrijft op wijkniveau voor welke soorten de wijk optimaal geschikt is. Bij werkzaamheden aan gebouwen wordt altijd met deze soorten rekening gehouden. Dat betekent dat bij renovatie en nieuwbouw altijd maatregelen worden genomen om het aanbod aan verblijfplaatsen te behouden of te verbeteren, ongeacht of de soorten daadwerkelijk het gebouw gebruiken. Het soortenmanagementplan is erop gericht de stad geschikt te houden en zo mogelijk te verbeteren voor de typische stadsbewoners om ze zo een duurzame toekomst te bieden.

De generieke ontheffing biedt initiatiefnemers zekerheid. In veel gevallen zijn de gewenste maatregelen op voorhand bekend. In een enkel geval kan maatwerk nodig zijn. Bij de planning kan hier rekening mee worden gehouden en procedurele onzekerheden zijn met de ontheffing afgedekt.

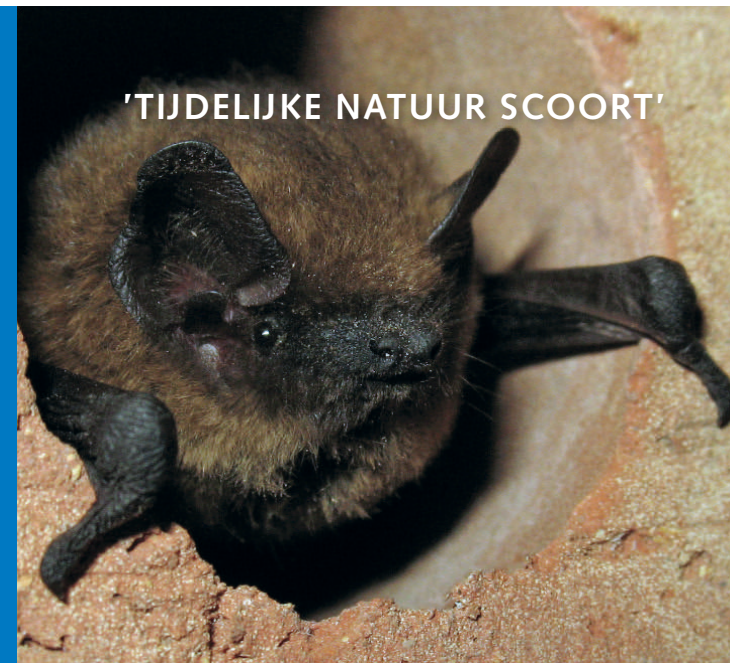
Wat zijn de kansen en risico's voor beschermde soorten in stedelijk gebied?

Denk hierbij bijvoorbeeld aan het renoveren van een galerijflat in het kader van nul op de meter.

1. Stel de renovatie werkzaamheden worden in het najaar opgestart, door een strenge winter lopen de werkzaamheden uit en afronding wordt eind mei voorzien. Wat zou dit kunnen betekenen voor de huismussen die in april in de flat starten met broeden?
2. Vleermuizen wisselen regelmatig van verblijfplaats. Stel dat bij het veldonderzoek een kolonie wordt gemist omdat deze dat jaar net een andere flat had verkozen. De initiatiefnemer is dan niet verplicht maatregelen te nemen, er is immers geen verblijfplaats aangetoond. Wat betekent dit op de lange termijn voor het aanbod aan verblijfplaatsen?
3. Over winterverblijfplaatsen van vleermuizen in de stad weten we nog weinig. Maatregelen vragen vaak maatwerk en er is geen garantie op succes. Wat betekent dit op de lange termijn voor het aanbod aan verblijfplaatsen?

Het stedelijk gebied wordt uitgebreid met een nieuwe nieuwe woonwijk. De nieuwe wijk kan kansen bieden voor nieuwe stadsbewoners zoals huismus, gierzwaluw en vleermuizen. Bij de inrichting van de wijk is reeds rekening gehouden met deze soorten.

4. Wat betekent dit voor de stadsbewoners van de huidige stad? Denk hierbij aan het aanbod aan verblijfplaatsen, de omvang van het leefgebied, de duurzaamheid van de populaties.
5. Heeft de nieuwe woonwijk een meerwaarde als je er rekening mee houdt dat er in de bestaande wijken binnen 10-20 jaar grootschalige renovaties moeten worden uitgevoerd?

'TIJDELIJKE NATUUR SCOORT'

Kansen voor natuur zonder toekomstige bouwprojecten tegen te houden?
buwa.nl/regeling-tijdelijke-natuur.html

Bureau Waardenburg
 Postbus 365 +31 345 51 27 10
 4100 AJ Culemborg info@buwa.nl
 buwa.nl

Voor meer informatie:
 Gerard Smit, g.f.j.smit@buwa.nl
 Fleur van Vliet, f.van.vliet@buwa.nl